

Diyânetin Medeniyete Lüzûmu -IV-

(mâ-ba'd ve hitam)

Bir daha yapmamaya azm ü tasavvur eder, bu hâl oldukça vukûf-i kalb ve vicdâna mâlik olan kesâna mahsus vicdan ve insâniyeti gâ'ib etmiş olan eşirrâ bu azap ve nedâmete mukabil bir de ettiği cürm ile iftihâr eder.

İkincisi hacâlet ve namustur. Cürmün şüyû'uyla kendisi bilip tanıyanlara karşı hacâlet gelir. Bu da kendisine nedâmet ve bir daha cürm işlememeye azm ü niyet verir. Ama âr u namusu dellâle verenlere bir şey yok.

Üçüncüsü azâb-ı âhirettir. Ekser edyanda cismâniyet veya rûhâniyetle ba'sü ba'de'l-mevt ve mükâfât ve mücâzât mu'tekadün bih olduğundan mücrim cürmü îkâ'dan sonra âlem-i âhirette göreceğini i'tikâd ettiği azâbı düşünerek nâdim ve müstağfir olur.

Dördüncüsü mücâzât-ı kânûniyyedir. Mücrim kânûnen kendisine tertîb olunan mücâzâtan te'essür ederek artık ıslâh-ı hâl eder. Esbâb-ı erba'a-i mezkûrenin her biri mûcib-i intibah ve ıslâh olmakta ehemmiyetli ise de bunlardan azâb-ı âhiret ve mücâzât-ı kânûniyye daha belîğ, daha mü'essirdir. azâb-ı âhiret ile mücâzât-ı kânûniyye ise yekdiğerine nisbetle birer cihetten râcih ve mercuhtur. mücâzât-ı kânûniyye 'akîb-i cürümde icrâ olunduğu cihetle bunun te'siri hemen vâki'dir.

Bu cihetle mücâzât-ı kânûniyye mühimdir. azâb-ı âhiret ise kütüb-i dîniyenin beyan ve îzâhı üzere pek şedid ve medîd olduğu gibi cürmün sabit olmaması veya kaçıp kurtarması gibi ihtimâlâta dahi ma'rûz olmadığından buna cezmen i'tikâdı olan mücrim azâb-ı âhiretten daha ziyade havf üzere olur. Azâb-ı âhiretle tahvîfi edyan-ı sûret-i mükemmelede te'ahhüd etmiştir. Şimdi biz yalnız mücâzât-ı kânûniyyeden bahs edelim. Mücâzât-ı kânûniyye nasıl olmalıdır.

Mücâzât-ı kânûniyye fevr ü şeddeti gayr-i hâvî ve senelerce mütemâdî olursa mücrim müddet-i cezâ'ıyyesi içinde o hâle kesb-i mümârese ve ülfet ederek artık o cezanın kendisine ceza olması kuvveti sâkit ve binâ'en aleyh tekrar cürme gayr-i mâni' olur.

Hapishânelerde görülen eşhâsın çokları oraya kaç defalar uğramış adamlardan olması bu

hâli müsbittir. Ma'a-mâ-fîh öyle on - on beş sene ve belki âhir ömrüne kadar temâdî eden müddet-i cezâ'ıyyesinde o mücrim sanat ve ticaretten ve tahsîl-i ilm ü ma'rifetten mahrûm kalacağı gibi evlâd ü 'ıyâli de masum oldukları hâlde hem ümitleri kat' edilmez ve hem de cezâ-yı fakr ü firâk ile mahkum kalırlar; evlatları terbiyeden, zevceleri hukûk-i zevciyyetten ve zevc-i âhara varmaktan mahrum ve bu cihetle tenâsül emr-i ehemmi muhtel olur.

Mücâzât-ı kânûniyye bir taraftan da mücrimin gayrına te'sîr eder ki bâlâda tehzîb-i ahlâkın esbâbından biri olmak üzere gösterilen ibret ü intibah demektir. İbret-i intibâhın, kemâl-i cezanın fevr ü şiddetine mütevakıftır. Bir cürmün vukû'u nâs 'indinde şüyû'unu müte'âkib mücrimin meydân-ı 'alâniyette bir cezâ-yı şedîde çarpılması meşhûd olmalı ki kulûb-ı nâsda cürm ile ceza bir nazarda menkûş olsun da öyle bir cürme ictisârı tasavvur eder etmez o levha-i cezâ'ıyye pîş-i basîrette kendisini men ve terhîb eylesin. Yoksa herkes ceza kânûn-nâmesini ezber edip de öyle cürm-i irtikâbını tasmîm ettiği zaman on beş sene kürek cezâsına uğrayacağını teyakkun edemez ve herkes hapishâneleri gezip de mahbûsunun ne gibi bir cürüm neticesi olarak orada hapis edilmiş olduğunu tahakkuk eyleyemez ve o hapishâne mücrimînin ne derecelerde rûhları mu'azzeb olmasını tahmîn eyleyemez. Çünkü göz önünde mâddeten bir ceza olmayıp mücrimin tûl-i müddet orada kalmasını haber almaktan ibâret olduğundan ve insan fitraten bulunduğu hâlin gayrını hoş görmekle mecbûl olup ekserî başı boş gezenler kûşe-i tenhâ'ide bulunanlara ve bunlar da hâricde sahra-yı lâkaydîde gezenlere gıpta eder olduklarından mahbûsunun hâl-i mevkûfiyetlerinin belki büyük bir ceza olmamasına zâhib olanlar da vardır. Artık kânun matlub bulundu ve efrâd-ı cem'ıyyetten herkesin kânûn-i mezkûr ahkâmına ri'âyetleri esbâbı da istihzâr olundu. Farz edelim, şimdi bu kânûn-i ahkâm ve münderecâtını efrâd-ı cem'ıyyet üzerine kim icrâ edecektir. Burasını uzun uzadıya bahse lüzum yoktur. Elbette ahkâm-ı kânûniyyeyi hükûmet icrâ ve infâz eyler. Hükûmetin lüzum ve vücûbu pek bedîhî olduğundan bunun isbâtına hâcet yoktur. **Hükûmet rûhtur.** Bir milkin, bir milletin bekâ ve saâdeti hükûmetsiz mümkün değildir. Büyük küçük cem'ıyyât-ı medeniyye değil, hatta hâl-i vahşette yaşayan üç adamın bile bir araya gelmeleri, içlerinden birinin riyâset ve hükûmetiyle kâ'imdir.

Şu kadar ki bunların intizâm ve terakkîsi ellerindeki kânûnun mükemmeliyyeti nisbetindedir. Çünkü asl-ı hâkim ve ulû'l-emr / veliyyü'l-emir kânundur. Kânûna muhâlif olan evâmir kimin tarafından verilirse verilsin lâzımü'l-ittibâ' değildir. Öyle ise kânun pek mükemmel olmalı.

Öyle bir kânûn olmalı ki her maddesi nâ-kâbil-i i'tirâz olmalı. İnsanların mürûr-i zamanla âdât ve ahlâkı tagayyür ettikçe o kânun bozulmuş olmayıp her yerde, her zaman, her türlü

âdât ve ef'âl üzerine mümkünü't-tatbîk olmalı. Fünûn ve muhtere'ât ne kadar terakkî ve tezâyüd ve envâr-ı medeniyet ne kadar te'âlî ederse etsin o kânûnun safha-i vesî'ası cümlesini istî'âbe kâfi olmalı. Kâffe-i efrâdın hukûk-i hürriyyet ve müsâvâtını ve cem'-i vezâ'if ü mu'âmelâtını te'mîn etmekle beraber ahkâmının mahz-ı hak ve adâlet olduğunu kâffe-i efrat bilmeli. Cümlesinin vicdanlarına kanâat ve hiss-i itâ'at ve muhabbet vermiş olmalı ki o kânûnun her maddesini ve belki her kelime ve harfini canından azîz bilip tahâretsiz eline almamak, aldıkça öpüp başına koymak, bir harfin tebdil edilmemesi uğrunda mal ve canını feda etmek ve yalnız eyyâm-ı hayâtında değil vefâtından sonra vukû'unu i'tikâd ettiği ebedî bir âlemde dahi o kânûnu sermâye-i necât ve saâdeti bilmek derecesinde hiss-i hürmet ve muhabbeti olmalıdır.

Hitam

Beyânü'l-Hak, 2. cild, 31. sayı, sayfa 725-727, İstanbul, 9 Cemâziyü'l-âhir 1327

Mustafa Nakî

Hazırlayan ve Editör: Emir Çakır

Link

https://isamveri.org/pdfsom/D00524/1325_31/1325_31_NAKIH.pdf